



VEADAMMEN – GIKK OGSÅ UNDER NAVNET "LANGPINT"!

Denne kunstig oppbygde dammen har i alle år vært lagringsplassen for tømmeret som ble utnyttet på Land. Den ble derfor kalt tømmerdammen eller Veadammen lokalt. Det meste av tømmeret ble utnyttet til slip, men også til materialer, bl.a. for kassebord og rammer. I gamle dager (før 1901), mens tømmeret ennå ble fløtet i elva, ble det først oppfanget i Perstuefløyta. Derfra ble et passende kvantum hver måned sendt videre ned i Veadammen. Om vinteren ble tømmeret kjørt med hest.

I 1901 bygde Fellesfløteforeningen tømmerrenne fra Vassendlandet på Trevatna til Vold ved Randsfjorden. Denne hadde avløp til Veadammen. Her lå tømmeret i store, tette hauger på opptil 11000 kbm. (se bilde).

Etter at Skrankefoss ble bygd (1910), overtok de to fabrikkene alt tømmeret og rennestrekningen mellom Veadammen og Randsfjorden ble overflødig og revet. Etter at "Inntekten" (post 9) også etter hvert mottok tømmer, som kom med jernbanen, ble en renne bygd herfra til Veadammen. Dette var grunnen til at dammen en periode hadde renneinnløp både fra Trevatna og "Inntekten".

I starten ble tømmeret sendt videre i terrenget, ned bratthenget mot fabrikk. Der var det ei sirkelsag som kappet stökkene i lengder på 60 cm, såkalt "kabb". Disse ble rensset for barkrester og sendt til sliping. Senere, i 1920-årene, ble tømmeret fløtet nedover i ei renne fra fabrikk. Utgangen på denne kan vi i dag se som et igjenmurt firkantet avtrykk under damhuset.

I 1926 ble tømmerdemningen vesentlig forbedret. Samme år ble også kappingen flyttet hit, da ei sag ble anlagt her oppe, litt nord for demningen og ovenfor stien. På sommerstid ble tømmeret dradd inn fra fløyta og rullet ned foran saga. Spor av saga er lett synlig ovenfor stien like nedenfor posten.

"KJERRATEN"

Fra saga ble nå "kabben" fraktet i en såkalt "kjerrat" ned til fabrikk. "Kjerraten" var i mange år et typisk trekk i fabrikkbildet. Du både så og hørte "kjerraten"! Den var ei stor og overbygd renne, med gangvei innvendig på sørsiden. Midt i den åpne bunnen gikk en tykk kjetting. Med ca. 1 meters mellomrom førte lenken såkalte medbringere. Dette var breie vinkeljern som stakk opp og støttet hver sin kabbe nedover. Til sammen gikk det nå tre føringer mot fabrikk: turbinrør med vannkraft, tømmerrenne og "kjerrat". "Kjerraten" fraktet alt slipvirke, mens renna nå kun ble brukt til frakt av tømmer i 3 meters lengder.

AVVIKLING

Kjerratdrifta ble avviklet på begynnelsen av 50-tallet. Stökkene ble barket hele her, kappet på Skrankefoss og hentet til Land med traktor. Sannsynlig årsak var rasjonalisering og innsparing på grunn av begrenset drift. "Kjerraten" kan beskes på et bilde fra 1958, men er borte ti år senere.

"Gamledammen", som var en kombinert tømmerdemning og inntakdemning, var enklere og lavere enn ved moderniseringen i 1926. Rester av "Gamledammen" kan anes som ei grøft rett nedenunder nydammen. Turbininntaket kan skimtes helt inntil stien på venstresiden nedover. Her kan vi se noe av turbinrøret stikke ut av grunnen. Over dette sto ei damhytte, som vi fortsatt ser boltene etter i dag.

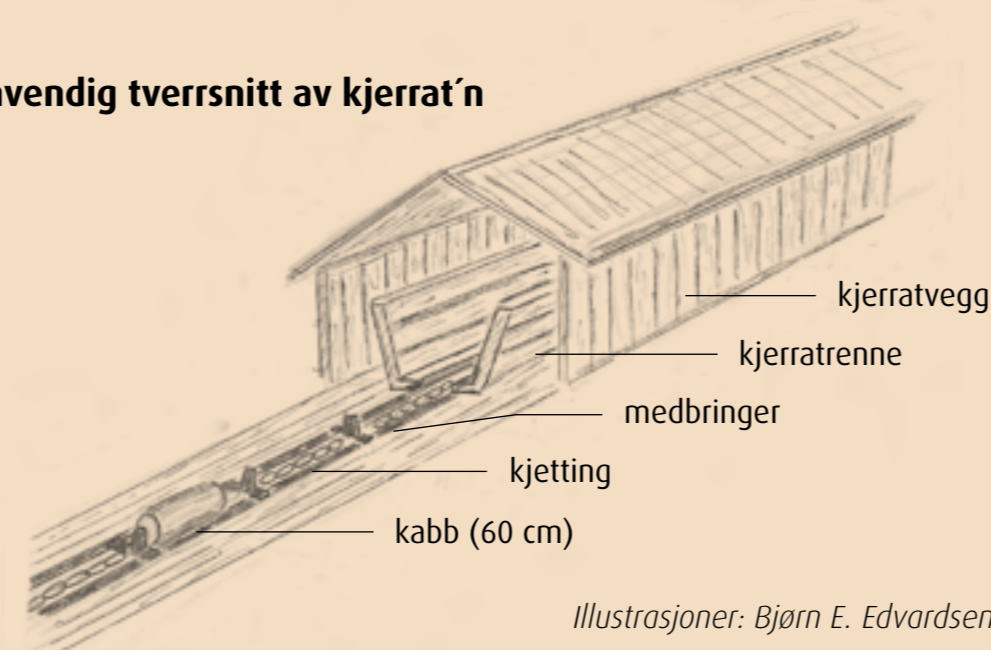
I stien mellom Veadammen og Land, kan vi ennå se murfundamenter etter "kjerrat" og tømmerrenne. For "kjerrat" høge og med firkantet form, mens fundamentene etter renna er runde og lave. På disse kan vi se merker etter forskalingen, som var små tretønner.

Skisse av Veadammen etter 1926



- | | | |
|-------------------------------|-------------------------------------|--------------------------|
| 1. Kvilehytta (Langpint) | 7. Inndragning av tømmer fra Fløyta | 12. Saghuset |
| 2. Turbinrøret (trørør) | 8. Tømmerlager | 13. Kjerrat |
| 3. Tømmerrenne inn | 9. Ruller for stökk-framføring | 14. Turbinrør i jern |
| 4. Tømmerfløyta | 10. Post 10 | 15. Gamle Felloppen |
| 5. Utslippsluke for Veadammen | 11. Plattform for sagarbeiderne | 16. Nye Felloppen |
| 6. Tømmerrenne mot fabrikk | | 17. Vei mot Fall stasjon |

Innvendig tverrsnitt av kjerrat'n



Illustrasjoner: Bjørn E. Edvardsen



Bilde av Veadammen på begynnelsen av 1900-tallet.
Foto utlånt av Per Odnæs.



Gutta på "Langpint". Fra venstre Hallvard Heimdal, A.P. Brurud, Petter Stensborg og Karl Anderstuen.
Foto utlånt av Borghild Brurud.

Bebyggelse merket med oransje er bygninger som har vært tilknyttet virksomhetene ved Fallselva.

